

Multiple Reflections Upon the Fast of Tammuz

Rabbi Dr. Aaron Adler

1. ירמיהו פרק נב

(ו) בחדש הרביעי בתשעה לחדש ויחזק הרעב בעיר ולא היה לחם לעם הארץ: (ז) ותבקע העיר

2. תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף יח עמוד ב

תניא, אמר רבי שמעון: ארבעה דברים היה רבי עקיבא דורש, ואני אין דורש כמותו. צום הרביעי - זה תשעה בתמוז שבו הובקעה העיר, שנאמר בחודש הרביעי בתשעה לחדש ויחזק הרעב בעיר ולא היה לחם לעם הארץ ותבקע העיר. ואמאי קרי ליה רביעי - רביעי לחדשים.

3. משנה מסכת תענית פרק ד משנה ו

חמשה דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז וחמשה בתשעה באב בשבעה עשר בתמוז נשתברו הלוחות ובטל התמיד והובקעה העיר ושרף אפוסטמוס את התורה והעמיד צלם בהיכל

4. תלמוד בבלי מסכת תענית דף כח עמוד ב

הובקעה העיר בשבעה עשר הוה? והכתיב בחדש הרביעי בתשעה לחדש ויחזק הרעב בעיר, וכתיב בתריה ותבקע העיר וגו'! - אמר רבא: לא קשיא; כאן - בראשונה, כאן - בשניה. דתניא: בראשונה הובקעה העיר בתשעה בתמוז, בשניה בשבעה עשר בו.

5. תוספות מסכת ראש השנה דף יח עמוד ב

זה תשעה בתמוז שבו הובקעה העיר - היינו בראשונה אבל בשניה הובקעה ב"ז ומשום הכי עבדינן ב"ז תענית והך ברייתא מתנינן בירושלמי וגרסי' בה "ז בתמוז ואע"ג דכתיב בקרא בתשעה לחדש קלקול חשבונות היו שם ופליג אש"ס דידן ורוצה לומר דמתוך טרדתם טעו בחשבונם ולא רצה הפסוק לשנות מכמו שהיו סבורים

6. תלמוד ירושלמי מסכת תענית פרק ד דף סח טור ג/ה"ה

והובקעה העיר כתיב בתשעה לחדש הובקעה העיר ואת אמר הכין אמר ר' תנחום בר חנילאי קילקול חשבונות יש כאן

7. שולחן ערוך אורח חיים סימן תקמט סעיף ב

אע"ג דכתיב בקרא: בחדש הרביעי בתשעה לחדש הובקעה העיר אין מתעניין בט' בו אלא ב"ז, מפני שאף על פי שבראשונה הובקעה בט' בו, כיון שבשניה הובקעה ב"ז בו, תיקנו להתענות ב"ז בו משום דחורבן בית שני חמיר לן.

8. משנה ברורה סימן תקמט ס"ק ד

בט' - ולא רצו לגזור גם בט' דאין מטריחין על הצבור יותר מדאי

9. פירוש המשנה לרמב"ם מסכת ראש השנה פרק א משנה ג

ובבית שני לא היו מתעניין לא עשירי בטבת ולא שבעה עשר בתמוז, אלא הרוצה יתענה או שלא יתענה ולפיכך לא היו יוצאין על טבת ועל תמוז, אמר ה' כה אמר ה' צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי וכו', כאלו נתן את הבחירה בידם באלו המים אם רצו מתעניין בהם או שלא יתענו. וצום הרביעי הוא שבעה עשר בתמוז, לפי שתמוז הוא החדש הרביעי

10. רמב"ם הלכות תעניות פרק ה הלכה ב

ואלו הן יום שלישי בתשרי שבו נהרג גדליה בן אחיקם ונכבית גחלת ישראל הנשארה וסיבב להם גלות, ועשירי בטבת שבו סמך מלך בבל נבוכדנאצר הרשע על ירושלם והביאה במצור ובמצוק. ושבעה עשר בתמוז וחמשה דברים אירעו בו: נשתברו הלוחות, ובטל התמיד מבית ראשון והובקעה ירושלם בחורבן שני, ושרף אפוסטמוס הרשע את התורה, והעמיד צלם בהיכל.

11. רמב"ם הלכות תעניות פרק ה הלכה ד

ארבעת ימי הצומות האלו הרי הן מפורשין בקבלה צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי, צום הרביעי זה שבעה עשר בתמוז שהוא בחדש הרביעי, וצום החמישי זה תשעה באב שהוא בחדש החמישי, וצום השביעי זה שלשה בתשרי שהוא בחדש השביעי, וצום העשירי זה עשרה בטבת שהוא בחדש העשירי.

12. לחם משנה הלכות תעניות פרק ה הלכה ב

והובקעה ירושלים בחורבן [בית] שני אע"ג דתענית דקרא דצום הרביעי לא הוי אלא בט' משום דהובקעה העיר בט' מ"מ השתא עבדינן ליה ב"ז מפני שחרבן בית שני חמיר והובקעה העיר ב"ז.

13. רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ו הלכה טז

ולמה אני אומר במקדש וירושלים קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבוא, ובקדושת שאר א"י לענין שביעית ומעשרות וכיוצא בהן לא קדשה לעתיד לבוא, לפי שקדושת המקדש וירושלים מפני השכינה ושכינה אינה בטלה, והרי הוא אומר והשמותי את מקדשיכם ואמרו חכמים אע"פ ששמומין בקדושתן הן עומדים אבל חיוב הארץ בשביעית ובמעשרות אינו אלא מפני שהוא כבוש רבים וכיון שנלקחה הארץ מידיהם בטל הכבוש ונפטרה מן התורה ממעשרות ומשביעית שהרי אינה מן ארץ ישראל, וכיון שעלה עזרא וקדשה לא קדשה בכיבוש אלא בחזקה שהחזיקו בה ולפיכך כל מקום שהחזיקו בה עולי בבל ונתקדש בקדושת עזרא השנייה הוא מקודש היום ואע"פ שנלקח הארץ ממנו וחייב בשביעית ובמעשרות על הדרך שביארנו בהלכות תרומה.

14. משנה מסכת בבא קמא פרק א משנה א

ארבעה אבות נזיקים השור והבור והמבעה וההבער

15. תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף ג עמוד ב

מבעה וההבער כו'. מאי מבעה? רב אמר: מבעה - זה אדם, ושמואל אמר: מבעה - זה השן

16. תלמוד ירושלמי מסכת בבא קמא פרק א דף ב טור א /מ"א

המבעה כי יבער איש שדה או כרם ושלח את בעירה זה הרגל דכתי' משלחי רגל השור והחמור וכתוב הסר מסוכתו והיה לבער זה השן

17. זכריה פרק ח

(יט) כה אמר ה' צב-אות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמגדים טובים והאמת והשלום אהבו:

A HYMN WITH A REFRAIN

Reader & Cong.: O turn to the captives who were delivered into the hands of Babylon and Seir; this long time they have been crying to thee in supplication like a little child,¹ on the day when the enemy prevailed and the city was breached.

Cong. & Reader: For that I will bow the head and clap my hands, on the day when five (misfortunes) dispersed me;² because of the golden calf the tablets³ vanished from me;⁴ also the daily offering was abolished⁵ and his guidance was withheld from me; and the foe conquered the fortress city and cast me into chains, and an image was placed in the Holy⁶ Temple, and the adversary burnt thy (Holy) Law on the day when the enemy prevailed and the city was breached.

Cong. & Reader: I was sick and trembled exceedingly on the day when the Almighty cast me off, and the adders from the north⁷ overflowed me like a flood; the light was darkened when Sheshach⁸ tossed me about like a ball and the rough he-goat,⁹ as well as the hunter,¹⁰ seized me on the day when the enemy prevailed and the city was breached.

Cong. & Reader: O pride of my heart and my stronghold, will thy anger burn for ever? Wilt thou not behold the fainting people who become as black as a furnace? Repair my breaches through the son of Perez¹¹ and gather the rose from among the thorns; rebuild thy Dwelling-House, and bring (us) back within the borders of Carmel and Bashan;¹² open thy eyes and take vengeance on Ezar and Dishan;¹³ judge the cause of the mute,¹⁴ so that the destroyer and devastator¹⁵ shall repay for the day when the enemy prevailed and the city was breached. (O TURN, etc.)

1) The supplication of a small child is more heart-rending than that of an adult. 2) v. preceding Selichah, p. 366. 3) The Tablets of Stone upon which the Ten Commandments were engraved. 4) i.e. The Tablets were broken. 5) The city being besieged no cattle could be brought in. 6) Lit. perfect. 7) Nevuchadnezzar and Sennacherib, as it says, "from the north will the trouble start." v. Jer. 1.14. 8) The King of Babylon. 9) i.e. Edom; based on Gen. 25.27. 10) The King of Greece, v. Dan. 8.21. 11) i.e. David (play of words, פִּרְצֵי-פָּרָצִי 12) The land of Israel. 13) Descendants of Esau (v. Gen. 32.21). 14) Israel who cannot speak up because of her misdeeds. 15) Titus and

פזמון

By Solomon ibn.
Gabirol (1021-1056)

(ק"ע
סלמה [אבן] גבירל

Reader. & Cong. שְׁעָה נֶאֱסַר אֲשֶׁר-נִמְסַר, בְּיַד בָּבֶל וְגַם
שְׁעִיר. לֵךְ יְהֵמָה זֶה כְּמָה, וַיִּתְחַנֵּן כֶּכֶן צָעִיר. יוֹם גָּבֵר
הָאוֹיֵב, וַתִּבָּקַע הָעִיר: *Cong. & Reader.* לְזֹאת אֶכְף וְאֶסְפֵּק כֶּף,
בְּיוֹם חֲמֵשׁ פְּזוּרוֹנִי. וְעַל רִגְלֵי הָעֵגֹל, הַלּוּחוֹת יִצְאוּנִי. וְגַם
הַשְׂמִיד הַתָּמִיד, וּמַעֲצָתוֹ כָּלֵאֲנִי. וְלִכְדֹּר צֹר עִיר מִבְּצָר,
וּבִסּוּגֵר הַבִּיאֲנִי. וְהוֹשֵׁם אֱלִיל בְּהִיכַל כָּלִיל, וַדָּתָךְ צֹר בְּאֵשׁ
הַבְּעִיר. יוֹם גָּבֵר הָאוֹיֵב, וַתִּבָּקַע הָעִיר: *Cong. & Reader.* כָּלֵאֲד
אֶתְחַל וְאֶתְחַלְחַל, בְּיוֹם שְׂדֵי דִקְפָּנִי. וְהַשְׁפִּיפוֹן מִצְפוֹן,
כְּשִׁבְלַת שְׁטָפָנִי. מְאוּר חֲשֵׁךְ גַּם שֶׁשֶׁךְ, כְּמוֹ כְּדוֹר צֹנְפוֹנִי. וְגַם
צִיד שְׁלַח יָד, הַצִּפִּיר וְהַשְׁעִיר. יוֹם גָּבֵר הָאוֹיֵב, וַתִּבָּקַע
הָעִיר: *Cong. & Reader.* הוֹד לְבִי וּמִשְׁגֹּבִי, הִלְעַד אֶפְךָ יַעֲשֶׂן.
הֲלֹא תִרְאֶה עִם נִלְאָה, אֲשֶׁר הִשְׁחַר כְּמוֹ כִּבְשָׁן. גֹּדֵר פִּרְצִי
בֶּן-פִּרְצִי, וּמַחֲרֵק לִקֵּט שׁוֹשָׁן. בָּנָה בֵּית זָבוּל וְהֶשֶׁב זָבוּל,
הַכֶּרְמֶל וְהַבְּשָׁן. וַעֲזֵן פֶּקַח וְנֶקֶם קַח, מֵאֲצָר וּמִדִּישָׁן. שֹׁפֵט
אֱלֹם וְאֵז יִשְׁלֹם, הַמִּבְעָה וְהַמִּבְעִיר. יוֹם גָּבֵר הָאוֹיֵב, וַתִּבָּקַע
הָעִיר: שְׁעָה וְכוּ